

РЕШЕНИЕ

№ 5

гр. Варна, 13.01.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД – ВАРНА, I СЪСТАВ, в публично заседание на петнадесети декември през две хиляди двадесет и първа година в следния състав:

Председател: Милен П. Славов

Членове: Петя Ив. Петрова
Мария Кр. Маринова

при участието на секретаря Виолета Т. Неделчева
като разгледа докладваното от Милен П. Славов Въззивно гражданско дело
№ 20213000500512 по описа за 2021 година

за да се произнесе взе предвид следното:

Настоящото производство е образувано по въззивна жалба вх. № 261195/29.01.21г., допълнена с уточняваща молба вх. № 261606/08.02.21г., подадени от БР. Д. Л. от гр. София чрез адв. Д. Д. от АК-Варна, против решение № 260711/30.12.20г. по гр. д. № 605/20г. на ОС-Варна, в частта му, с която по иска на ИВ. Г. В. от гр. Добрич против БР. Д. Л. от гр. София е унищожено саморъчно завещание от 12.08.16г. на В.И.А., ЕГН *****, б. ж. на гр. Варна, починала на 07.12.19г., обявено с протокол за обявяване на саморъчно завещание от 06.01.20г. на нотариус В. П., рег. № 205 на НК, район на действие – ВРС, с което В.И.А. е завещала на БР. Д. Л. собствеността върху цялото си движимо и недвижимо имущество, което ще остане след смъртта □, тъй като завещателката към момента на съставянето му не е била способна да завещава, на осн. чл. 43, ал. 1, б. „а“ от ЗН. Изложени са подробни съображения за недопустимост, евентуално за незаконосъобразност на решението в обжалваната му част. Счита се, че за ищцата не е налице правен интерес от предявения иск по чл. 43, ал. 1, б. „а“ от ЗН, тъй като макар и същата да е законен наследник на завещателката, то по делото са налице

данни за наличието на предходно съставено завещание през м. 02.2010г., което е в полза на друго лице – също извън кръга на законните наследници, какъвто е и настоящият ответник. Поради това и ако второто завещание от 12.08.16г. бъде унищожено, както претендира ищцата, то на осн. чл. 38 вр. чл. 39 от ЗН и при липсата на изрична отмяна на предходното завещание от 2010г., то именно последното ще е запазило действието си. Това положение не се променя и след сключването на 06.04.11г. на договор за издръжка и гледане (с който е прехвърлена собствеността върху апартамента в гр. Варна), както и след постановеното неприсъствено решение № 1667/28.12.16г. по гр.д. № 1880/16г. на ВОС, с което е бил развален посоченият алеаторен договор (тъй като завещателката В.А. към м. 08.16г., когато е предприела и действията по подаване на исковата молба по гр.д. № 1880/16г. на ВОС, също не е била способна да извършва валидни правни действия). Поради това се счита, че на осн. чл. 269 от ГПК въззивният съд е длъжен служебно да изследва въпросите за допустимостта на обжалваното решение, преценено по критерия правен интерес с оглед очертаната по-горе „нормативна взаимовръзка“ на правните последици на двете сделки – завещанието и договора за издръжка и гледане. Поради това се поддържа, че е налице доказателство, за чието събиране не е настъпила преклузия по посочените по-горе причини /служебното задължение на съда да следи за наличието на правен интерес от предявения иск/ - завещанието от 16.02.10г., което е приложено по ДП № 406/2020г. на ОД на МВР-Варна. Отправеното искане до настоящия съд е да се изиска цитираното завещание от 16.02.10г., приложено по посоченото досъдебно производство.

Отделно от това се поддържа, че решението на ВОС в обжалваната му част е неправилно, тъй като изслушаните заключения на комплексните психиатрични и психологични експертизи не са основани на събрания по делото доказателствен материал и направените от експертите заключения не кореспондират с писмените и гласните доказателства по делото, а съставляват общи теоретични медицински твърдения относно характера на заболяването на завещателката и обикновеното му развитие. Допълва се, че показанията на свидетелите, ангажирани от ищцовата страна са били тенденциозни, тъй като самите те имат интерес от унищожаването на завещанието от 12.08.16г. Поради това и съдът не е бил длъжен да възприема заключенията на вещите лица на осн. чл. 201 от ГПК.

Сочи се, че са налице и допуснати процесуални нарушения от първоинстанционния съд, тъй като не е било уважено искането на ответника да бъдат разпитани още двама свидетели след изслушване на заключението на повторната комплексна експертиза, чийто впечатления за състоянието на В.А. са били непосредствени и то за периода от м. 08.16г. до м. 02.2017г. – д-р В.Х., управител на дома, в който е била настанена А. и нотариус Р.Р., рег. № 104 на НК, от гр. София, заверила подписа на А. върху пълномощното от 06.02.17г. Отправено е до въззивния съд искане за допускане до разпит на посочените свидетели за посочените факти – че В.А. към посочения момент на 2016г. е била способна да разбира и да ръководи действията си.

Претендира се отмяна на решението в обжалваната му част и отхвърляне на предявения иск, ведно с присъждане на разноските за двете инстанции.

В предвидения срок е депозиран отговор на въззивната жалба, ведно с направеното ѝ допълнение с уточняващата молба, подаден от ИВ. Г. В. от гр. Добрич чрез адв. Сн. Л. от АК-Варна. Въззивната жалба е оспорена като неоснователна. Направен е анализ на писмените доказателства по делото, вкл. и тези, съставляващи част от приобщената по делото прокурорска преписка № 15263/16г. по описа на ВРП /пр. № 436000-8942/16г. на II РУ на ОД на МВР-Варна/, от които може да се установи, че към м. 08.16г. и м. 09.16г. В.А. изключително под въздействието на ответника, е подписвала попълнени от други лица документи. Изложени са и подробни съображения защо съдът правилно е кредитира заключенията на вещите лица по медицинските експертизи. Споделя се становището на първоинстанционния съд, че доказателственото искане на ответника за разпита на още двама свидетели е било преклудирано, тъй като страната е имала възможност да иска разпита им още с отговора на исковата молба, а не по повод заключението на повторната комплексна експертиза. Освен това на практика чрез свидетелски показания се цели опровергаване на експертно становище. Счита се, че за ищцата е налице правен интерес от предявения иск, тъй като тя е законна наследница на починалата завещателка В.А.. Освен това е налице и стабилен съдебен акт, който обвързва със сила на пресъдено нещо, вкл. и ищцата на осн. чл. 298, ал. 2 от ГПК, че договорът за издръжка и гледане е развален по съдебен ред с влязло в сила решение. Именно поради това, че сключването на този договор за издръжка и гледане по отношение на апартамента в гр. Варна е станало

след съставянето на завещанието от 2010г., то последното на осн. чл. 41 от ЗН следва да се приеме за отменено, независимо от връщането на имота в патримониума на завещателката след решението по гр.д. № 1880/16г. на ВОС. Счита се, че с наведените правни твърдения с уточняващата въззивната жалба молба, ответникът предявява чужди права – тези на Д.Н.. Наред с това наличието на твърдения, че В.А. не е била способна да завещава /както и да подава исковата молба през м. 08.2016г./, то се счита, че е налице признание на иска по настоящото дело от ответника. Претендира се потвърждаване на решението и присъждане на разносните по делото. Противопоставя се на допускането на доказателствата, посочени във въззивната жалба.

Въззивната жалба е била подадена в срок и констатираните от администриращия съд нередовности са били отстранени след връщането на делото от въззивната инстанция. Поради това същата е допустима.

Първоинстанционното решение не е било обжалвано и поради това е влязло в сила в частта, с която е бил отхвърлен предявеният от ищцата против ответника иск по чл. 42, б. „б“ от ЗН, вр. чл. 25, ал. 1 от ЗН за прогласяване нищожността на пълномощното от 12.08.16г. поради неспазване на формата като ненаписано и неподписано от завещателката В.И.А..

В открито с.з. пред въззивната инстанция страните чрез процесуалните си представители поддържат изразените съответно във въззивната жалба и в подадения ѝ отговор становища.

За да се произнесе настоящият състав на съда съобрази следното от фактическа и правна страна:

По предмета на първоинстанционното производство.

В подадената на **24.02.20г.** искова молба от ИВ. Г. В., насочена против БР. Д. Л., се е твърдяло, че същата е законен наследник на В.И.А., бивш жител на гр. Варна, починала на 07.12.19г. След справка в данъчната служба установила, че ответникът се е легитимирал като собственик на имотите, притежавани от А., въз основа на нейно саморъчно завещание от 12.08.16г., което по искане на Л. е било обявено от нотариус В. П., рег. № 205, гр. Варна. В наследствената маса са били включени два имота: апартамент № 16 в бл. 6, вх. Б, ет. 2, кв. „Чайка“ в гр. Варна и ¼ ид.ч. от апартамент № 5, находящ се в гр. Добрич, бул. „25-ти септември“, № 25, вх. Г, ет. 3. Ищцата е твърдяла, че

завещанието от 12.08.16г. е нищожно поради това, че не са спазени изискванията на чл. 25, ал. 1 от ЗН, тъй като същото не е написано и подписано лично от завещателката – на осн. чл. 42, б. „б“ от ЗН. В условията на евентуалност се е твърдяло, че завещанието е унищожаемо, тъй като е направено от лице, което по време на съставянето му не е било способно да завещава – на осн. чл. 43, ал. 1, б. „а“ от ЗН. В условията на евентуалност е наведено и твърдението, че завещанието е нищожно, тъй като единственият мотив, поради който е направено завещателното разпореждане, е противен на закона, на обществения ред и на добрите нрави – на осн. чл. 42, б. „в“ от ЗН. Наведени са и съответни твърдения за наличието на факти от хипотезите на цитираните по-горе правни норми на чл. 43, ал. 1, б. „а“ от ЗН (за наличието на здравословни проблеми и прогресиращи промени в психиката, датиращи от 2013г., които са довели до неспособността на В.А. към 12.08.16г. да завещава) и на чл. 42, б. „в“ от ЗН – тъй като мотивът на завещанието е получаване на грижи /издръжка и гледане/, което противоречи на безвъзмездния характер на завещанието (тъй като последното по време и последователност е било съчетано с развалянето на сключения през 2011г. договор за издръжка и гледане на жилището в гр. Варна - по подаден от В.А. на 18.08.16г. иск по чл. 87, ал. 3 от ЗЗД е било образувано гр.д. № 1880/16г. на ВОС, по което е постановено решение за уважаване на иска, влязло в сила на 28.12.16г.); нарушението на добрите нрави пък се изразявало в това, че със завещанието наследодателката е лишила наследниците си по закон, които са в по-неблагоприятно материално състояние от ответника, от наследство на значителна стойност. Въз основа на така наведените твърдения са били отправени и съответните петитуми: да се признае за нищожно саморъчното завещание на В.А. от 12.08.16г. поради това, че не е написано и подписано от завещателката; в евентуалност – да се унищожи завещанието поради липсата на завещателна дееспособност; в евентуалност – да се признае за нищожно завещанието поради противоречието му със закона, обществения ред и накърняване на добрите нрави.

В първото по делото с.з. ищцата чрез процесуалния си представител е уточнила, че завещателното разпореждане е нищожно на осн. чл. 42, б. „в“ от ЗН поради противоречие на закона, евентуално – на обществения ред и в евентуалност – на добрите нрави /т. I, л. 109/.

В подадения от ответника отговор на исковата молба така предявените

искове са били оспорени по основание. Отречени са твърденията на ищцата, че завещателката не е написала и подписала саморъчно завещанието, че е била неспособна да разбира и ръководи действията си към момента на съставяне на завещанието. Изтъкнато е освен това, че в завещанието липсва посочен мотив за неговото извършване, а в действителност ненаписаният такъв е бил, че В.А. е била признателна на ответника, че той и семейството му се отнасят към нея като към свой родител и ѝ помагат да живее спокоен и пълноценен живот, дават ѝ сигурност, че лица с користни цели няма да ѝ навредят.

С въззивната жалба се поддържа становище за недопустимост на уважения иск по чл. 43, ал. 1, б. „а“ от ЗН, тъй като за ищцата не е налице правен интерес, защото макар и същата да е законен наследник на завещателката, то по делото са налице данни за наличието на предходно съставено завещание през м. 02.2010г., което е в полза на друго лице – също извън кръга на законните наследници, какъвто е и настоящият ответник. Поради това и ако второто завещание от 12.08.16г. бъде унищожено, както претендира ищцата, то на осн. чл. 38, вр. чл. 39 от ЗН и при липсата на изрична отмяна на предходното завещание от 2010г., то именно последното ще е запазило действието си.

Въз основа на горното следва да се приеме, че по делото са били предявени от физическо лице, което твърди, че е законен наследник на завещателката, няколко иска в условията на евентуалност – за прогласяване нищожността на завещанието от 12.08.16г. (на осн. чл. 42, б. „б“ от ЗН – поради това, че не са спазени изискванията на чл. 25, ал. 1 от ЗН, тъй като същото не е написано и подписано лично от завещателката и на осн. чл. 42, б. „в“ от ЗН - тъй като единственият мотив, поради който е направено завещателното разпореждане, е противен на закона, евентуално на обществения ред и евентуално на добрите нрави); и иск за неговото унищожаване (на осн. чл. 43, ал. 1, б. „а“ от ЗН - тъй като е направено от лице, което по време на съставянето му не е било способно да завещава).

По допустимостта на решението в обжалваната му част.

Видно от представеното на л. 10 в т. I удостоверение за наследници на В.И.А., че същата е починала на 07.12.19г. в гр. София и е оставила за свой единствен наследник по закон ищцата ИВ. Г. В. – дъщеря на нейния брат

Г.И.В., починал на 10.03.14г. Възражение за неподсъдност на делото, основано на нормата на чл. 110, ал. 1 от ГПК, не е било направено от ответника в срока по чл. 119, ал. 4 от ГПК, поради което и исковете са били разгледани от местно компетентен съд.

Тъй като изследването на въпроса за правния интерес на ищеца от предявените искове не е обвързан с преклузивен срок, а се следи служебно от съда, то и релевираното от ответника с въззивната му жалба възражение в тази насока следва да бъде разгледано. Съобразно приетото в Решение № 153 от 15.03.2010 г. на ВКС по гр. д. № 4632/2008 г., II г. о., ГК, предмет на исковете по чл. 42 от ЗН е валидността на завещанието, от което се ползва ответникът. Исковите са установителни и за тях важи общият принцип на чл. 124 от ГПК, че ищец може да бъде всеки, който има правен интерес от това. Исковите са на разположение на тези лица, чиито права, произтичащи от наследяване по закон или от предходно завещание, са засегнати от завещанието, от което се ползва ответникът. С други думи, надлежен ищец по тези искове е всеки, който твърди за себе си права, отречени със завещанието на ответника, но ако последният оспори активната легитимация на ищеца, в производството по проверка допустимостта (а не на основателността) на предявения иск, последният следва да установи своето качество.

Ответникът в уточняващата към въззивната жалба молба твърди, че през м. **02.2010г.** (което е станало след сключването на договора за доброволна делба от 16.06.09г., с който в дял на В.А. е бил поставен апартамент № 16 в бл. 6, вх. Б, ет. 2, кв. „Чайка“ в гр. Варна – т. I, л. 15-18) В.А. е завещала имота си в гр. Варна в полза на Е.Т.Н. /разпитан като свидетел по делото – т. I, л. 111-112/, неговата съпруга и дъщерята им Д.Е.Н., за да я гледат и издържат. По-късно обаче В. А. е решила, че поради възможността направеното завещание да бъде оспорено, следва да бъде сключен договор за прехвърляне на този имот срещу задължението за издръжка и гледане. Такъв е бил изповядан пред нотариус Ж. К. в гр. Варна. Видно от представеното в т. I, л. 24-25 решение № 1667/28.12.16г., постановено по гр.д. № 1880/16г. на ВОС и влязло в сила на датата на неговото обявяване, че по предявен от В.И.А. иск против Д.Е.Н., е бил развален на осн. чл. 87, ал. 3 от ЗЗД сключеният между тях договор за прехвърляне на апартамент № 16 в бл. 6, вх. Б, ет. 2, кв. „Чайка“ в гр. Варна срещу задължението за издръжка и гледане, обективиран в НА № 64, т. I, рег.

№ 1743, дело № 54/06.04.2011г. на нотариус Ж. К., рег. № 149 на НК, с район на действие ВРС.

С оглед на горното следва да се приеме, че разваленият договор е бил действителен, а процесът за неговото разваляне не е бил симулативен. Заветът на апартамента в гр. Варна, осъществен чрез завещанието от м. 02.10г. в полза на Е.Т.Н., съпругата му и тяхната дъщеря Д.Е.Н., е бил отменен чрез отчуждаването на апартамента, извършено от завещателката, посредством действителния договор за издръжка и гледане, сключен само с Д.Е.Н. на 06.04.2011г. – по арг. от чл. 41 от ЗН. Връщането на имота в патримониума на завещателката с влизането в сила на решението по гр.д. № 1880/16г. на ВОС, не променя горния извод – отново съобразно диспозитива на цитираната правна норма. Ищцата се явява субект с правен интерес от предявените искове, тъй като с процесното универсално завещание от 12.08.16г. се оспорва правото ѝ да получи като законен наследник активите от наследствената маса на наследодателката ѝ.

От друга страна обаче настоящият състав на съда съобрази следното по допустимостта на обжалваното решение:

Българският законодател е възприел оригинален подход за уреждане на недействителността на завещанието - от една страна са налице изрични (специални) норми в ЗН, които отразяват особения характер на едностранната сделка с действие *mortis causa*, а от друга страна с препращащата норма на чл. 44 от ЗЗД спрямо завещанието са приложими и общите норми на ЗЗД за недействителност на сделките при липсата на изключващи ги специални норми. В ЗН е проведено класическото разграничение на двата вида недействителност – нищожност и унищожаемост на завещанието. Налице са и специфики, тъй като за завещанието се отчита и процеса на образуване на волята и съпътстващите го психологически моменти, което са отразява на отделните уредени основания за недействителност на завещанието. Освен това е налице специфика и по отношение на погасителната давност за предявяване на унищожаемостта на завещанието по исков ред – чл. 44 от ЗН спрямо аналогичните правила на ЗЗД в чл. 32. Извън горното обаче при липсата на специална правна уредба, приложима се явява общата уредба за недействителността на сделките по ЗЗД.

Съобразно приетото в съдебната практика по приложението на

правната уредба относно недействителността на сделките по ЗЗД (напр. Решение № 198 от 10.08.2015 г. на ВКС по гр. д. № 5252/2014 г., IV г. о., ГК), когато са предявени иски или реплики за недействителност на сделка, начинът на съединяването на исовете или репликите не зависи от волята на ищеца. Каквато и поредност и каквото и съотношение да е посочил ищецът, всички иски и реплики са предявени в условията евентуалност, тъй като никоя сделка не може да бъде нищожна на повече от едно основание, нито е възможно едновременно тя да е нищожна и да подлежи на унищожение, и наред с това да съществува някаква форма на относителна или висяща недействителност. Във всички случаи съдът е длъжен да разгледа първо основанията на нищожност, подредени според тежестта на порока: от най-тежкия - противоречие на закона, през по-леките - липса на основание, липса на съгласие, привидност, невъзможен предмет и противоречие на морала, до най-лека, който всъщност не е нищожност - липсата на форма. Ако съдът приеме, че сделката е валидна (или нищожна поради липса на форма, което по правната си природа е незавършен фактически състав), той е длъжен след това да разгледа основанията за унищожаемост, също подредени според тежестта на порока: от най-тежкия - поради неспазване на режима на настойничеството и попечителството, през по-леките - поради неспособност да се разбират или ръководят действията, поради заплашване, поради измама, поради грешка, до най-лека - поради крайна нужда. Ако съдът приеме, че сделката не подлежи на унищожение (или нищожна поради липса на форма, което по правната си природа е незавършен фактически състав), той е длъжен след това да разгледа съответното основание за недействителност, напр. за извършването ѝ от мним представител (без или извън надлежно учредената представителна власт).

Посочената задължителна съдебна практика, досежно задължението на съда да разгледа първо предявените иски за нищожност на сделката и едва след това – тези за нейната унищожаемост /и то според тежестта на съответните пороци, а не според поредността, посочена от ищеца/, е приложима и при релевирана по исков ред недействителност на завещанието чрез предявяване на иски за неговата нищожност и унищожаемост. Това е така, защото едно нищожно завещание не може да бъде унищожавано, както и поради това, че правните последици при различните форми на недействителност на завещанието са различни (напр. различно е положението

на владеец, осъществявал владение въз основа на нищожно или въз основа на унищожавемо завещание – виж т. 10 и 11 от ППВС № 6/74г.). Предявените обективно съединени иски се считат за предявени в евентуалност – всеки следващ иск може да бъде разгледан при сбъждане на вътрешнопроцесуалното условие за това – при отхвърляне на предходния предявен иск.

С оглед на горното следва да се приеме, че след като ВОС с решението в обжалваната му част е разгледал и се е произнесъл по иска за унищожаване на завещанието от 12.08.16г. на осн. чл. 43, ал. 1, б. „а“ от ЗН преди да разгледа и да се произнесе по иска за неговата нищожност по чл. 42, б. „в“ от ЗН (при несбъднатото вътрешнопроцесуално условие), е постановил недопустим съдебен акт. Последният на осн. чл. 270, ал. 3 от ГПК следва да се обезсили в обжалваната му част и делото да се върне на първоинстанционния съд за произнасяне по поредността на исковите за недействителност на завещанието съобразно посоченото по-горе в мотивите.

Тъй като с настоящия съдебен акт не се разрешава спора по съществото на делото, разноски не следва да се присъждат от настоящата инстанция, а същите следва да се присъдят съобразно уважаването или отхвърлянето на предявените иски.

Воден от горното, съдът

РЕШИ:

ОБЕЗСИЛВА решение № 260711/30.12.20г. по гр. д. № 605/20г. на ОС-Варна, **в частта му**, с която по иска на ИВ. Г. В. от гр. Добрич против БР. Д. Л. от гр. София е унищожено саморъчно завещание от 12.08.16г. на В.И.А., ЕГН *****, б. ж. на гр. Варна, починала на 07.12.19г., обявено с протокол за обявяване на саморъчно завещание от 06.01.20г. на нотариус В. П., рег. № 205 на НК, район на действие – ВРС, с което В.И.А. е завещала на БР. Д. Л. собствеността върху цялото си движимо и недвижимо имущество, което ще остане след смъртта □, тъй като завещателката към момента на съставянето му не е била способна да завещава, на осн. чл. 43, ал. 1, б. „а“ от ЗН; и в полза на ищцата са присъдени разноски за първата инстанция в размер на 3 862 лв., на осн. чл. 78, ал. 1 от ГПК, **И ВРЪЩА** делото на първоинстанционния съд за произнасяне по предявените и висящи

евентуални искиове в поредността им, посочена в мотивите на настоящото решение.

Решението може да се обжалва с касационна жалба пред Върховния касационен съд в едномесечен срок от съобщението до страните /чрез процесуалните им представители/ при наличието на предпоставките за допускане на касационното обжалване съобразно чл. 280, ал. 1 и ал. 2 от ГПК.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____